

Misiarczyk, Leszek

"Gli scribi nel Vangelo di Marco. Studio del loro ruolo nella sua narrazione e teologia", Artur Malina, Katowice 2002 : [recenzja]

Studia Płockie 31, 301-304

2003

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Artur Malina, *Gli scribi nel Vangelo di Marco. Studio del loro ruolo nella sua narrazione e teologia*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2002, ss. 322.

Praca Artura Maliny wydana w języku włoskim przez Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach jest niewiele zmienioną rozprawą doktorską zatytułowaną «*Non come gli scribi*» (Mc 1,22). *Studio del loro ruolo nel Vangelo di Marco* i obroniona na Wydziale Nauk Biblijnych Papieskiego Instytutu Biblijnego w Rzymie 29 maja 2001 roku. Temat jest oryginalny, bardzo specyficzny i przy powierzchownej lekturze Ewangelii Marka nie wydaje się zbyt oczywiste, by uczeni w Piśmie odgrywali rzeczywiście jakąś specyficzną rolę teologiczną w prawdopodobnie najstarszej istniejącej Ewangelii.

Praca rozpoczyna się tradycyjnie wstępem w którym Autor przedstawia przedmiot swoich badań podkreślając słusznie, że tematem centralnym dla Marka jest boska tożsamość i działalność Jezusa Chrystusa. Widać to zresztą wyraźnie już od pierwszych zdań Ewangelii „Początek Ewangelii o Jezusie Chrystusie, Synu Bożym (Mk 1,1). Ta boska tożsamość i działalność Jezusa zostaje opisana przez Marka nie tylko bezpośrednio, ale również na tle reakcji Jego przeciwników wśród których uczeni w Piśmie odgrywają kluczową rolę. Pierwszą więc zasługą Autora jest intuicja o tym, że uczeni w Piśmie stanowią dla Marka tło do prezentacji chrystologii. Przegląd dotychczasowych badań nad tym tematem (por. *Status quaestionis*) potwierdza nowość i oryginalność tematu. Wcześniejsze bowiem badania od lat powojennych aż do połowy lat 90' poprzedniego wieku zajmowały się albo uczonymi w Piśmie jako jedną z grup religijnych Palestyny I wieku wraz z faryzeuszami, sadyceuszami, herodianami itd. albo jeśli już tylko nimi, to wyłącznie w celu określenia ich historycznej funkcji w judaizmie epoki. W takim kontekście Ewangelia Marka była traktowana jako źródło zasadniczo tylko historyczne i studiowana metodą diachroniczną. Dzisiaj już wiemy jak hipotetyczna i bardzo trudna do weryfikacji pozostaje rekonstrukcja tardycyjnego materiału przedredakcyjnego Ewangelii. Autor proponuje więc podejście synchroniczne. tzn. takie, które bierze za punkt wyjścia teksty Ewangelii Marka traktujące o uczonych w Piśmie w ich ostatecznej formie pamiętając oczywiście ciągle o elementach tradycji i redakcji warunkujących ich prezentację.

Praca dzieli się na trzy części. Część pierwsza (s. 33-56) poświęcona jest tematyce uczonych w Piśmie w Ewangeliiach Synoptycznych. Poprzez analizę termino-

logii technicznej u poszczególnych Ewangelistów i sposobów prezentacji przez nich tej grupy przeciwników Jezusa Autor uzasadnia, że w Ewangelii Marka uczeni w Piśmie ogólnie występują częściej niż w innych Ewangeliach, w sposób bardziej regularny, zdecydowanie częściej występują sami oraz w kombinacji z różnymi grupami. To pokazuje wyjątkową rolę jaką przypisał im Marek w swojej narracji i chrystologii: ostrzej i w sposób stały przeciwstawiają się Jezusowi. Rozdział II pierwszej części, który zajmuje się już analizą tej grupy w obrębie Ewangelii Marka potwierdza szczególną rolę uczonych w Piśmie: sprawują władzę nauczania niezależnie od innych grup i ich interwencje dotyczą najczęściej tożsamości lub działalności Jezusa.

Część druga to już analiza poszczególnych perykop Ewangelii Marka w których protagonistami są uczeni w Piśmie. W rozdz. III znajdziemy więc szczegółowe analizy Mk 1,22, gdzie po raz pierwszy pojawia się termin „uczeni w Piśmie”, a Jezus zostaje przedstawiony jako „ten, który ma władzę, a nie jak uczeni w Piśmie”. Rozdz. IV przedstawia uczonych w Piśmie podczas kontrowersji z Jezusem w Galilei, gdzie uzdrawia paralytyka (Mk 2,1-12) prowokacyjnym określeniem „Synu, odpuszczają ci się twoje grzechy”, powołuje grzeszników (Mk 2,13-17), zostaje oskarżony przez uczonych w Piśmie o wyrzucanie złych duchów mocą Belzebuba, zaś sam Jezus określa to oskarżenie grzechem przeciw Duchowi Świętemu (Mk 3,22-30) i wreszcie odrzuca tradycję ludzką (Mk 7,1-13). Choć w pierwszej części Ewangelii Marka, który opisuje działalność Jezusa w Galilei pojawiają się różne grupy ludzi: tłum, faryzeusze, herodianie itd., którzy proszą o coś Jezusa, to jedynie uczeni w Piśmie występują z oskarżeniami. Kontestują Jego osobę i działalność podczas gdy np. faryzeusze krytykują raczej zachowanie uczniów. Daje się również zauważyć swego rodzaju *crescendo* w manifestacji tej wrogości: najpierw tylko myślą źle o Jezusie (Mk 2,6-7), potem mówią o tym uczniom (Mt 2,16) by wreszcie uczynić to publicznie (Mk 3,22.30). Jezus zaprasza ich do odrzucenia uprzedzeń i uznania Jego prawdziwej tożsamości oraz znaczenia Jego zbawczej misji. W rozdz. V Autor zajmuje się analizą sekcji tzw. podróży Jezusa do Jerozolimy (Mk 8,27-10,52) w której tematem centralnym jest naśladowanie Mistrza, a nauczanie zostaje skierowane tylko do uczniów. I tak, w Mk 8,31 Jezus poucza uczniów, że zostanie odrzucony i zabity przez starszych, arcykapłanów i uczonych w Piśmie uprzedzając ich niejako o rosnącej wobec Niego awersji. Kolejny epizod dotyczy zakazu opowiadania o przemieniu Jezusa zanim nie zmartwychwstanie i oczekiwaniu na przyjsie Eliasza (Mk 9,9-13) oraz władza (modlitwą i postem) przekazana uczniom nad duchami nieczystymi (Mk 9,14-29). I wreszcie ostatnia perykopa tego rozdziału, Mk 10,32-34 w której Jezus powraca do zapowiedzi wydania Go w ręce arcykapłanów i uczonych w Piśmie. W całej wspomnianej części Ewangelii Marka uczeni w Piśmie nie stanowią, co prawda, postaci pierwszoplanowych, ale podkreślona jest ich stale wzrastająca wrogość do Jezusa. Marek prezentuje ich jako alternatywnych, fałszywych nauczycieli dla uczniów Jezusa. Rozdz. VI zajmuje się konfrontacją Jezusa z uczonymi w Piśmie podczas Jego działalności w świątyni. Obejmuje on więc analizę perykop: Jezus w świątyni

(Mk 11,15-19), pytanie o władzę (Mk 11,27-12,12); jeden z uczonych w Piśmie „niedaleki od królestwa Bożego” (Mk 12,28-34); nauka o Mesjaszu (Mk 12,35-37) i ostrzeżenie przed uczonymi w Piśmie jako ostatnie nauczanie publiczne Jezusa (Mk 12,38-40). Uczni w Piśmie w tych fragmentach występują wraz z arcykapłanami i starszymi, co wskazuje na zaplanowaną działalność przeciw Jezusowi. Gdy natomiast pojawiają się sami na scenie, to najczęściej w krytyce ze strony Jezusa jako nauczyciele, którzy nie rozumieją prawdziwej godności Mesjasza i nie postępują zgodnie z Prawem. Ostatni, VII rozdział drugiej części poświęcony jest roli uczonych w Piśmie w czasie męki Jezusa. Marek opisuje więc ich plan wraz z arcykapłanami, by Go podstępnie zgładzić (14,1-2), ich udział w działalności Sanhedrynu (14,45.53; 15,1), ich obecność z arcykapłanami pod krzyżem (15,31-32).

Trzecia część pracy przedstawia syntetycznie relacje pomiędzy występowaniem uczonych w Piśmie a strukturą całej Ewangelii Marka oraz ich rolę w prezentacji osoby i działalności Jezusa Chrystusa. Autor podkreśla, że uczeni w Piśmie pojawiają się, choć na różny sposób, we wszystkich etapach publicznego życia Jezusa: w czasie działalności taumatycznej w Galilei atakują bezpośrednio Jego samego, w wędrowce do Jerozolimy wpływają na uczniów, w czasie nauczania Jezusa w świątyni pojawiają się w relacji do tłumu, natomiast podczas męki Jezusa działają wraz z innymi Jego przeciwnikami. Autor ciekawie zauważa, że Marek w kontekście tych czterech relacji, tzn. do samego Jezusa, uczniów, tłumu i innych przeciwników ukazuje zasadnicze tematy swojej chrystologii. Uczni w Piśmie odrzucają boski charakter osoby i misji Jezusa (władza nad złymi duchami, odpuszczanie grzechów) i starają się negatywnie wpływać na jego uczniów utrudniając im realizację zadań przez Niego powierzonych (misja głoszenia, moc wyrzucania złych duchów). Podziw tłumu dla działalności Jezusa otwiera ludzi na boski wymiar Jego osoby i osłabia nauczycielski autorytet uczonych w Piśmie. Nawet pozorna przegrana Jezusa nie jest tak naprawdę przegraną, gdyż Jego autorytet i władza nie zależą od uznania ludzkiego, ale od więzi z Bogiem i poddaniu się Jego woli. Uczni w Piśmie służą więc Markowi do ukazania, że władza Jezusa wynika z Jego wyjątkowej relacji z Bogiem. Tak możnaby syntetycznie przedstawić treść tej monografii.

Pisałem wyżej, że ciekawy, oryginalny i można rzec typowo „monograficzny” jest już sam temat studium, a zwłaszcza zauważenie, że uczeni w Piśmie stanowią w Ewangelii Marka tło dla ukazania boskiej tożsamości osoby i misji Jezusa Chrystusa. Rozplanowanie materiału jest właściwe a analizy, zwłaszcza już konkretnych perykop bardzo szczegółowe z uwzględnieniem i dyskusją z najnowszą bibliografią w tej materii. Od strony metodologicznej praca jest wzorcowa. Styl i język dobry, zwłaszcza jeśli się pamięta, że pisanie w języku obcym wcale nie jest rzeczą łatwą. Niektóre fragmenty pracy są dosyć „ciężkie” do lektury i mogą nużyć, zwłaszcza owe zestawienia statystyczne greckich terminów technicznych na określenie uczonych w piśmie w Ewangeliach.

Praca została bardzo starannie wydana wraz z kompletną i aktualną bibliografią tematu, indeksem autorów oraz krótkim streszczeniem w języku polskim i języku angielskim. Pozostaje tylko zachęcić do jej lektury, gdyż na temat uczy-nych w Piśmie w Ewangelii Marka praca ta stanowić będzie absolutnie konieczny punkt odniesienia przez najbliższe dziesięciolecia.

Ks. Leszek Misiarczyk